

Áhrif skjóls á nærviðri og plöntuvöxt

Hallur Björgvinsson

Tilgangur og markmið

Tilgangur:

Að kanna áhrif vinds/skjóls á ýmsa nærviðrisþætti og vöxt plantna

(nær engar íslenskar mælingar til um áhrif skjólbelta á veðurþætti og plöntuvöxt –
þ.e. *skjól/vindhraði-hitastig-plöntuvöxtur*)

Markmið:

- Mælingar og samanburður á vindálagi á skjólsvæðum og án skjóls
- Mæla áhrif skjólbelta á loft- og jarðvegshita m.v. skjóllaust svæði
- Samanburður á vexti birkiplantna í miklu skjóli, nokkru skjóli og á skjóllausu svæði
- Kanna fylgni nokkurra nærviðrisþátta og vaxtar ungra birkiplantna

Skipulag

- Tilraunastaðir í Fljótshlíð Rangárvallasýslu sumarið 2016
- Valin 3 svæði: a) skjóllaust tún á flatlendi (Bjargarkot)
  - b) skjólbelti norðan/vestan, annars opið flatlendi (Bjargarkot)
  - c) kerfi skjólbelta á alla kanta, flatlendi (Tumastaðir)

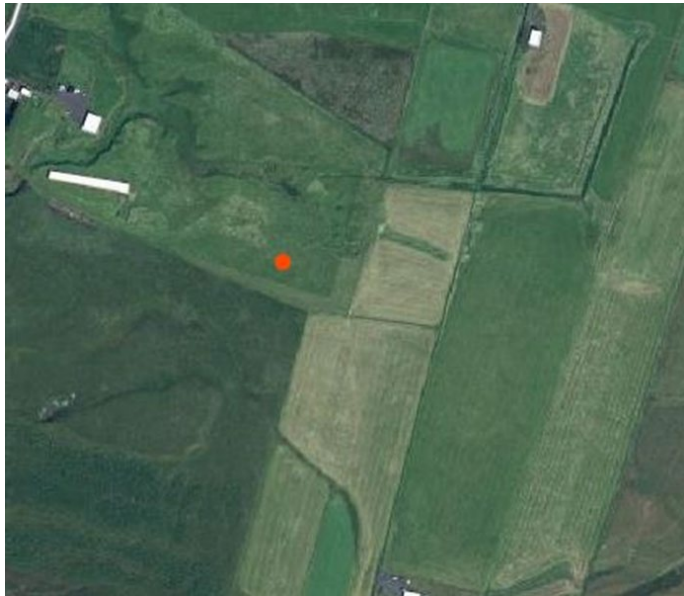
Á hverju svæði er girtur 200 m² reitur.

Jarðvegsskipti 50 m² til að fá einsleitt vaxtarbeð.

Veðurstöð, hitasíritar og slitflögg sett upp í hverjum reit.

Plantað árgömlum birkiplöntum (fp40 frystar) í 6 blokkir x 8 plöntur

3 reitir; 1-ekkert skjól, 2-nokkurt skjól og 3-mikið skjól

Niðurstöður mælinga

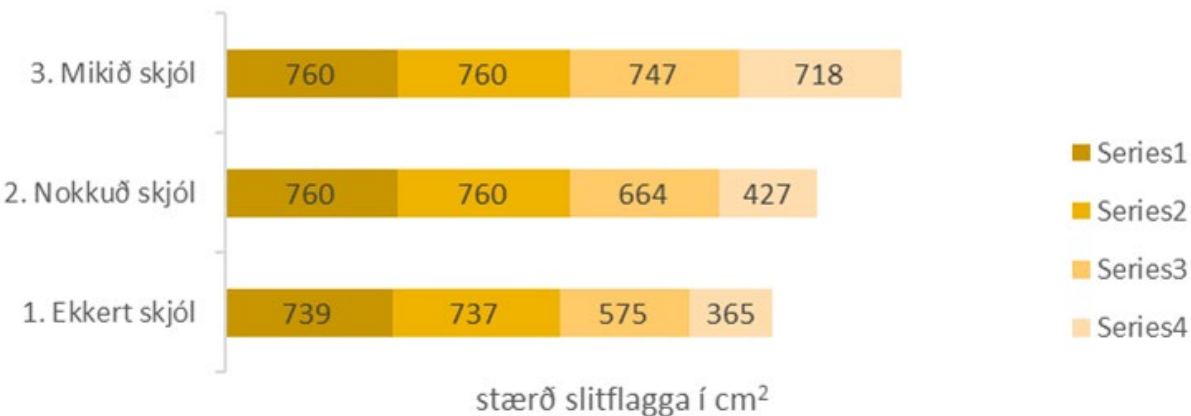
1. Veðurmælingar

Slitflögg (Tatterflags)

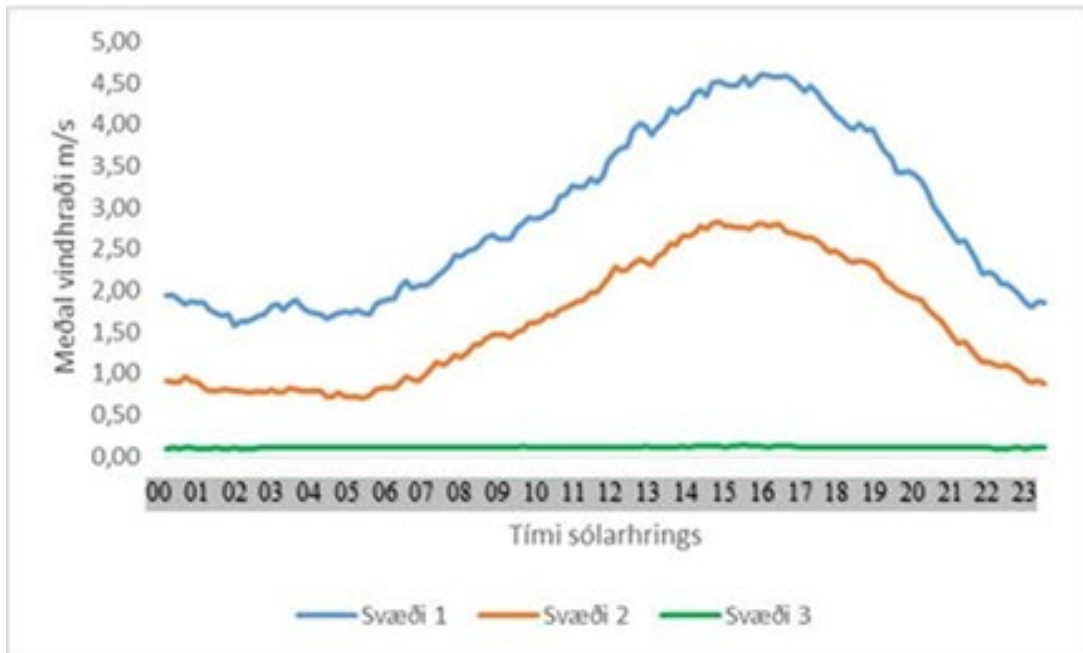
- Slitflögg eru notuð til að bera saman vindálag milli staða.
- Mæligildin eru notuð til samanburðar á aðstæðum, frekar en að þau gefi föst mælanleg viðmið til notkunar í útreikningum.
- Á meðferðartímanum var fremur lítið slit á flöggum. Fyrsta mynd sýnir hins vegar flögg sem voru uppi í haustveðrunum í október-nóvember á mælisvæðunum þremur.

Stærð slitflagga eftir vindálag, í fjórum 40 daga seríum, á þremur mismunandi svæðum.
(1/6 - 20/11 2016)

Vindmæling í 200 cm hæð

Svæði 1 er á berangri, svæði 2 er með skjólbelti á tvo kanta og svæði 3 er inni í miklu skjóli á alla kanta

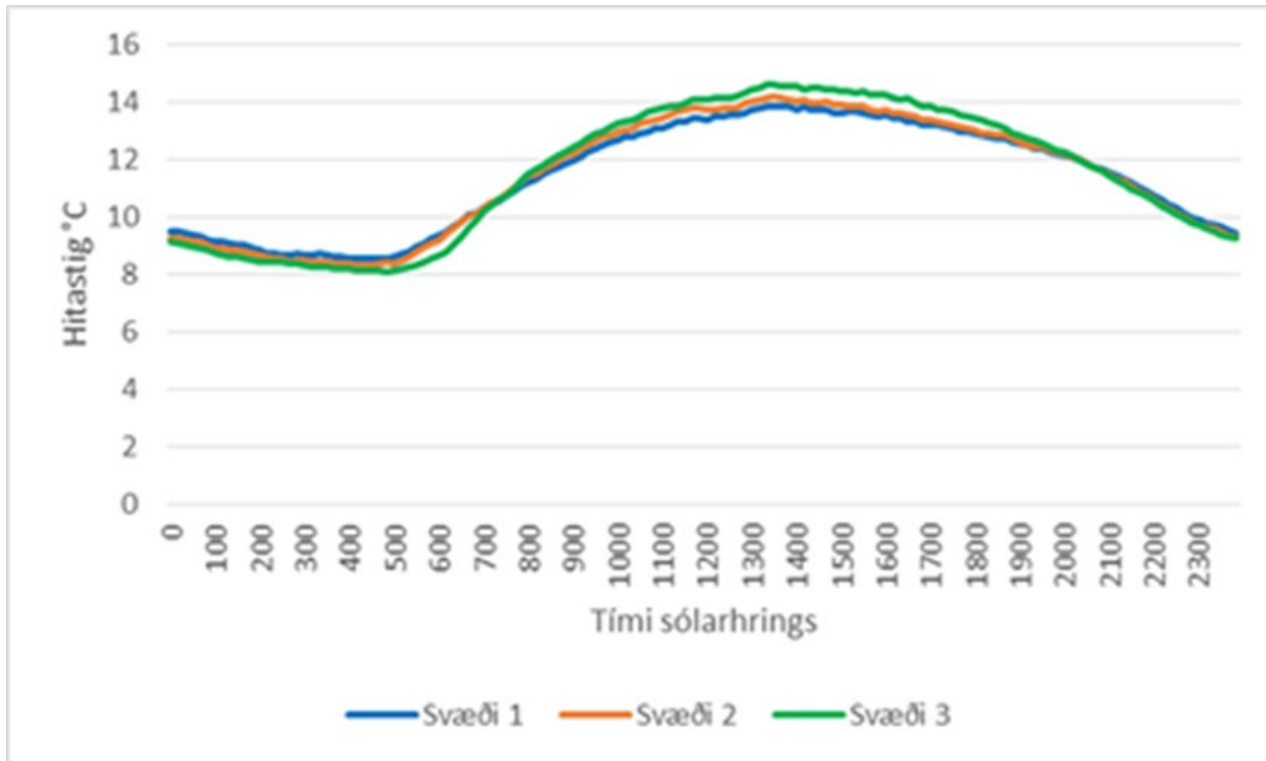

Vind- og hitamælingar í 2 m hæð yfir jörðu á þremur meðferðareitum, á tímabilinu 1.júní til 17.ágúst 2016.

	Stöð 1.	Stöð 2.	Stöð 3.	t-test: 1-2	t-test: 1-3
Meðalvindhraði (m/s)	2,94	1,65	0,11	***	***
Meðalhámarksvindur sólarhrings (m/s)	6,35	4,31	0,22	***	***
Staðalskekkja	0,0204	0,0673	0,0007	-	-
Mesti vindhraði (m/s)	13,4	8,5	3,0	-	-
Minnsti vindhraði (m/s)	0	0	0	-	-

(skýringar t-test, p-gildi táknað með stjörnu þar sem; (óm): $p > 0,05$, * : $p = 0,05-0,01$, ** : $p = 0,01-0,001$, *** : $p < 0,001$)

Lofthiti í 2 m hæð

- Svæði 1 er á berangri, svæði 2 er með skjólbelti á tvo kanta og svæði 3 er inni í miklu skjóli á alla kanta

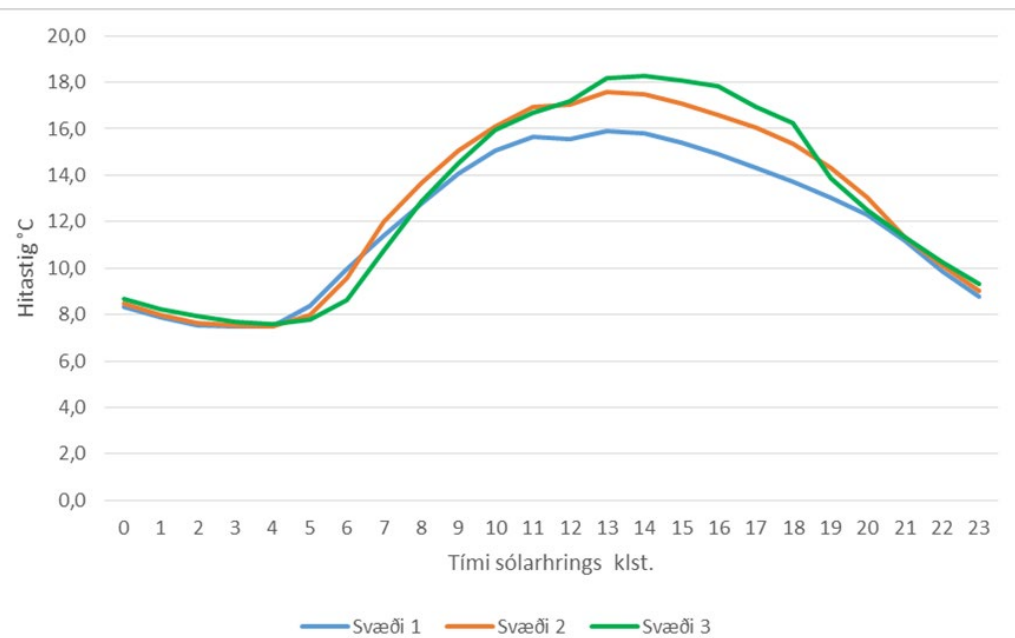
Meðalhitastig (°C)	11,14	11,18	11,29	***	***
Meðaldaghiti kl.8.00 – 19.00 (°C)	12,8	13,05	13,45	***	***

(skýringar t-test, p-gildi táknað með stjörnu þar sem; (óm): $p > 0,05$, * : $p = 0,05-0,01$, ** : $p = 0,01-0,001$, *** : $p < 0,001$)

Lofthiti í 10 cm hæð

- Svæði 1 er á berangri, svæði 2 er með skjólbelti á tvo kanta og svæði 3 er inni í miklu skjóli á alla kanta.

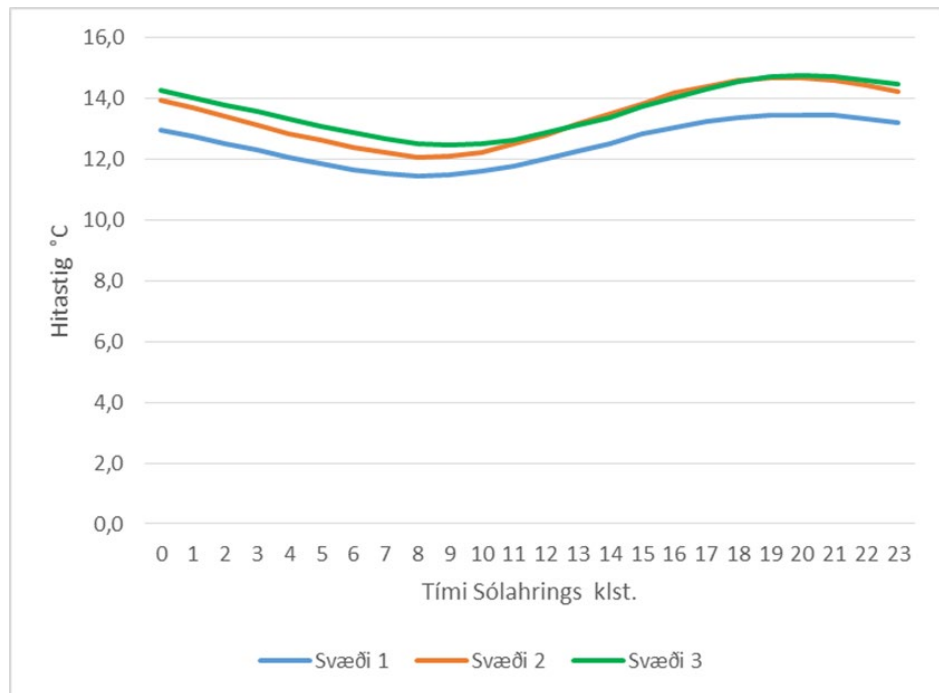
	Svæði 1	Svæði 2	Svæði 3	t-próf 1-2	t-próf 1-3
Meðalhiti sólarhrings	11,9	12,7	12,8	***	***
Meðalhámarkshiti sólarhrings	18,1	19,8	21,0	***	***
Meðaldaghiti (kl. 8 – 20)	14,7	16,1	16,3	***	***
Hámark	25,5	27,5	30,0		
Lágmark	0,5	1,0	1,5		

(skýringar t-test, p-gildi táknað með stjörnu þar sem; (óm):p>0,05 , * : p = 0,05-0,01 , ** : p = 0,01-0,001 , *** : p<0,001)

Hitasumma	40.664	44.549	45.315

Veðurmæling í 10 cm dýpt í jarðvegi

- Svæði 1 er á berangri, svæði 2 er með skjólbelti á tvo kanta og svæði 3 er inni í miklu skjóli á alla kanta

	Svæði 1	Svæði 2	Svæði 3	t-próf 1-2	t-próf 1-3
Meðalhiti sólarhrings	12,5	13,4	13,6	***	***
Hámark	17,0	19,0	18,0		
Lágmark	9,5	10,0	10,5		

(skýringar t-test, p-gildi táknað með stjörnu þar sem; (óm): $p > 0,05$, * : $p = 0,05-0,01$, ** : $p = 0,01-0,001$, *** : $p < 0,001$)

Hitasumma	22.962	24.655	25.013

Niðurstöður og umræður

2. Plöntur - vaxtargreining

Samanburður á vexti birkiplantna á berangri og í mismiklu skjóli. Meðaltöl og marktækni.

	MARKTÆKNIPRÓF				
	Meðferð 1.	Meðferð 2.	Meðferð 3.	t-test: M1-M2	t-test: M1-M3
Hæðarvöxtur (cm)	16,6	23,5	25,0	***	***
Þvermál (mm)	4,9	5,6	5,7	***	***
Þurrvikt alls (gr)	3,03	5,19	5,39	***	***
Þurrvikt rót (gr)	0,86	1,24	1,12	**	***
Þurrvikt stofn (gr)	0,80	1,35	1,30	***	***
Þurrvikt greinar (gr)	0,09	0,20	0,31	**	***
Þurrvikt lauf (gr)	1,14	1,88	2,27	**	***
Laufflatarmál LA (cm ²)	170,1	309,1	380,1	***	***
SLA (cm ² /gr)	141,2	148,4	165,1	***	***
RMR (gr rót/gr heild)	0,29	0,26	0,23	**	***
SMR (gr stofn/gr heild)	0,27	0,28	0,25	***	**
BMR (gr greina/gr heild)	0,03	0,04	0,06	**	***
LMR (gr lauf/gr heild)	0,38	0,39	0,44	óm	***
LAR (cm ² lauf/gr heild)	54,6	58,6	72,9	*	***

(skýringar t-test; p-gildi táknað með (óm) eða stjörnu þar sem; (óm) : p>0,05 / * : p = 0,05-0,01 / ** : p = 0,01-0,001 / *** : p<0,001)

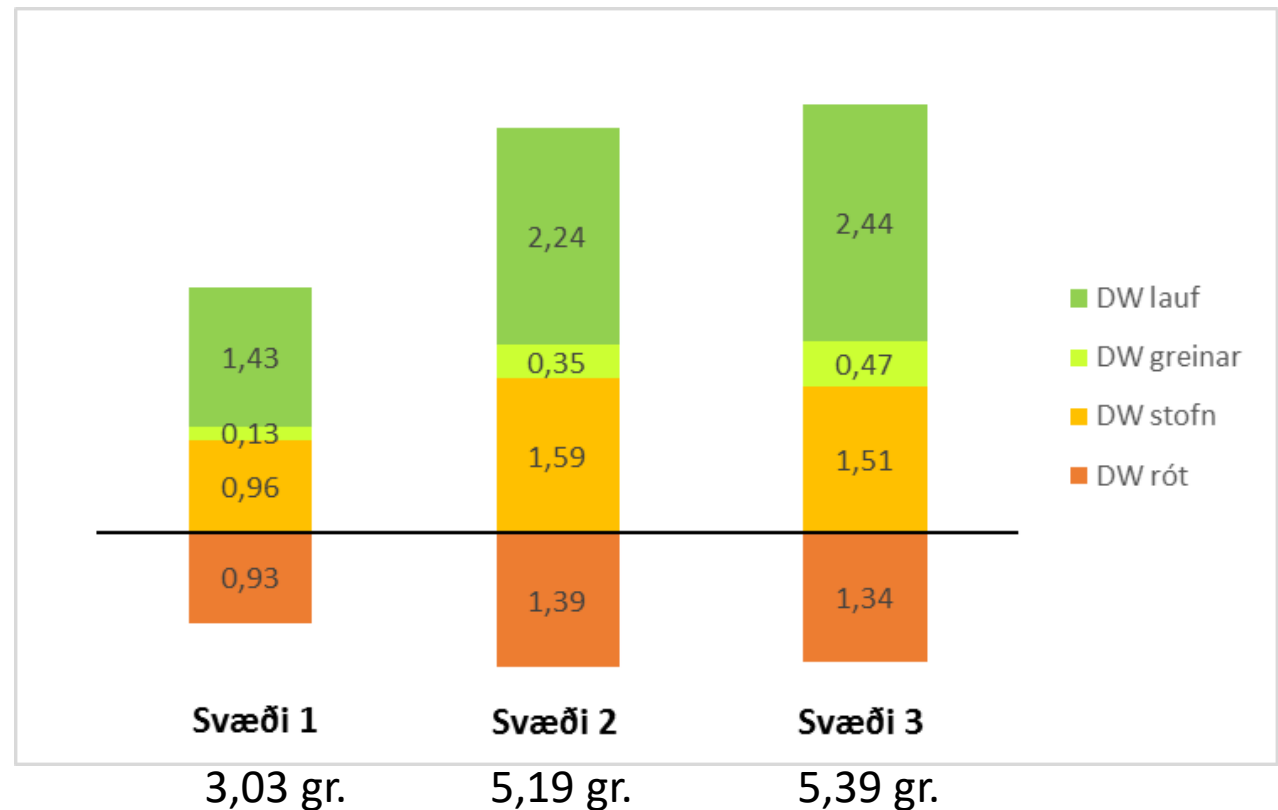
- **Samanburður á meðal-
lífmassa (g)** mismunandi
plöntuhluta á 3
meðferðarsvæðum.

- Svæði 1 er á berangri án
skjóls, svæði 2 með skjólbelti á
tvær hliðar, og svæði 3 í miklu
skjóli á alla kanta.

- Heildarlífmassi miðað við
svæði 1 var:

72% meiri á svæði 2

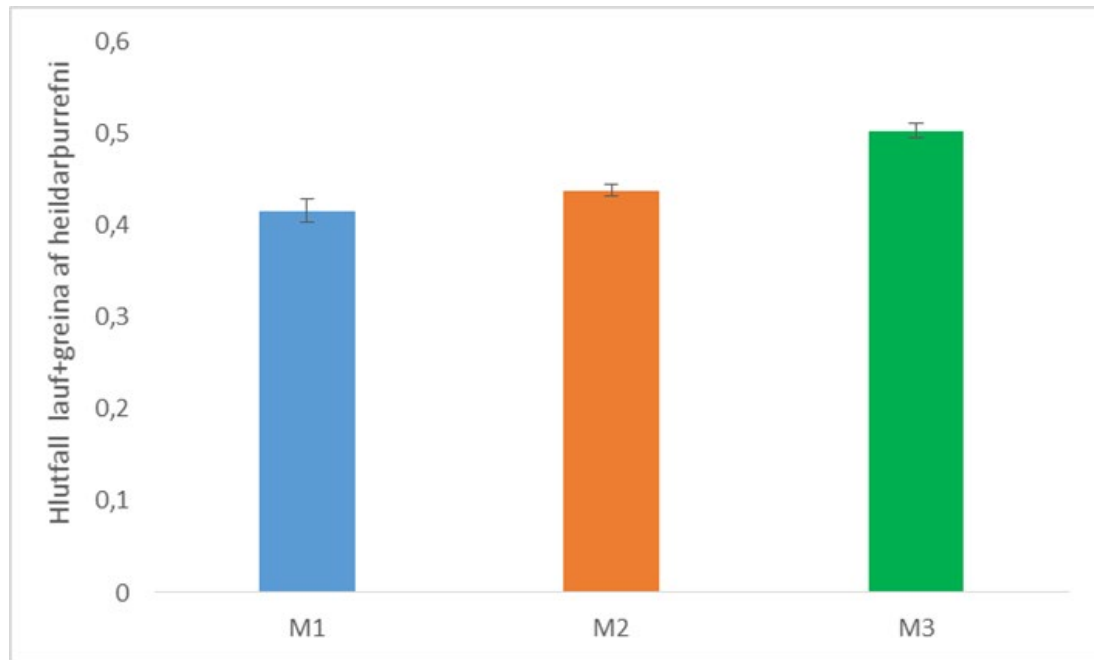
79% meiri á svæði 3

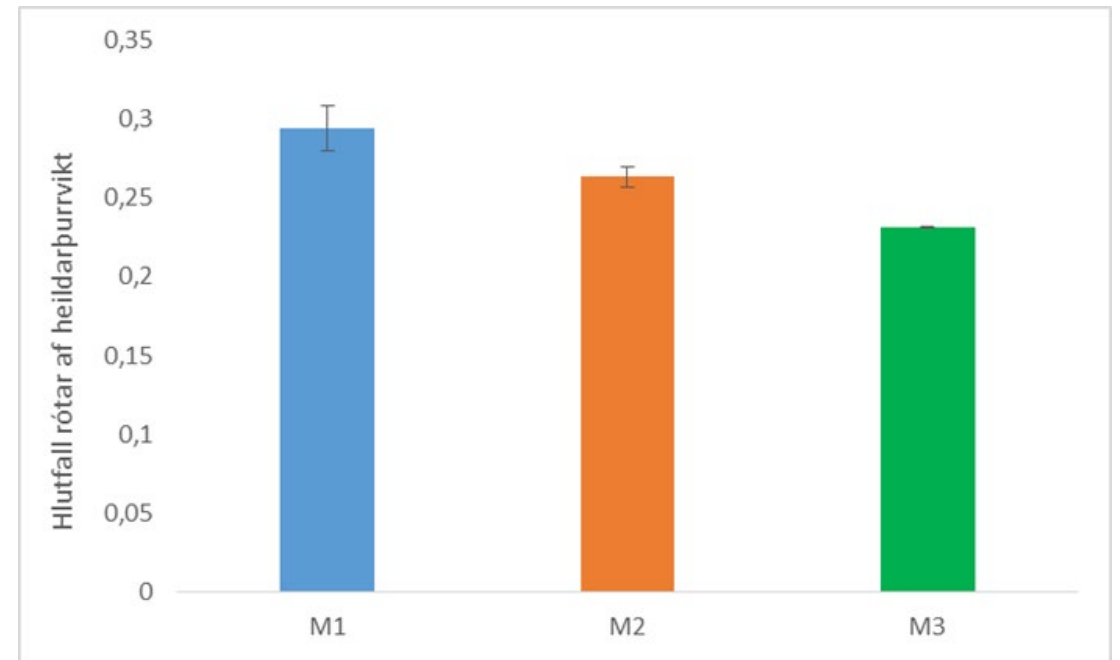
Allocation: Plöntur svara áreiti og umhverfisaðstæðum m.a. með því að beina hlutfallslega meiri vaxtarkrafti til þeirra plöntuhluta sem geta aflað þess sem helst skortir (t.d. vatn, næring, ljós ... ofl).

Plöntur án skjóls settu hlutfallslega meira í rótavöxt og minna í blaðvöxt en plöntur í skjóli

Vaxtargreining á birkiplöntum :
vaxtarhlutföll lífmassa (þurrvigt) – hlutfall mismunandi plöntuhluta af heildarþunga

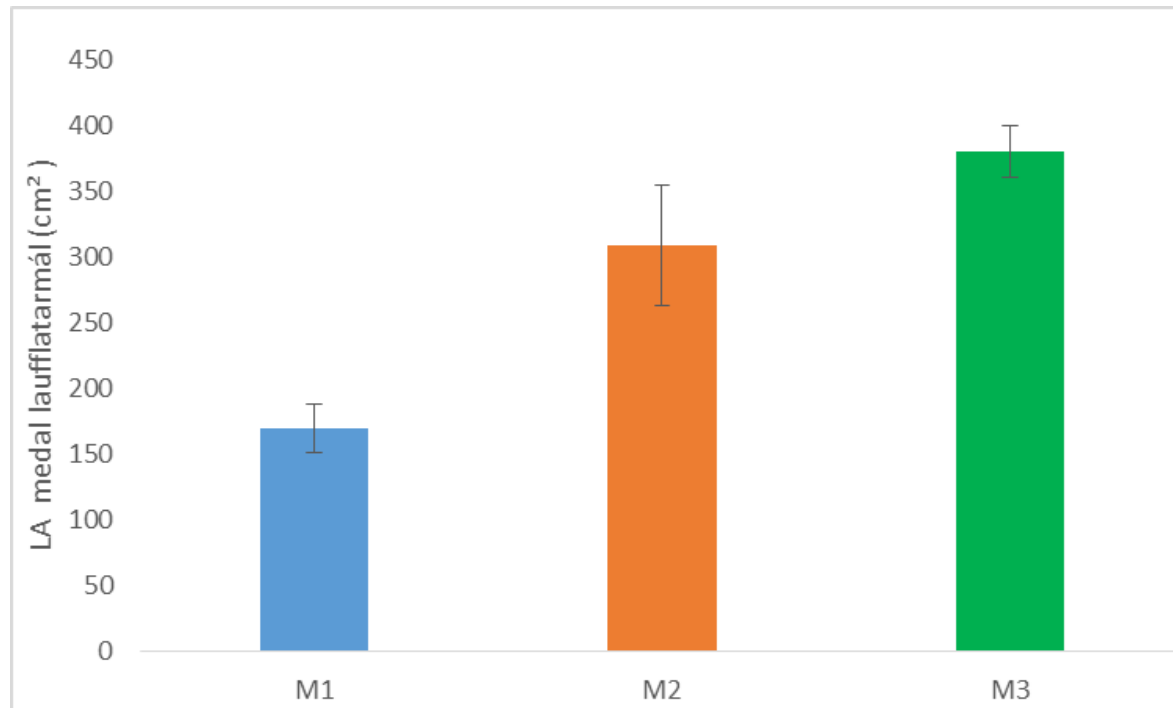
Lauf og greinar

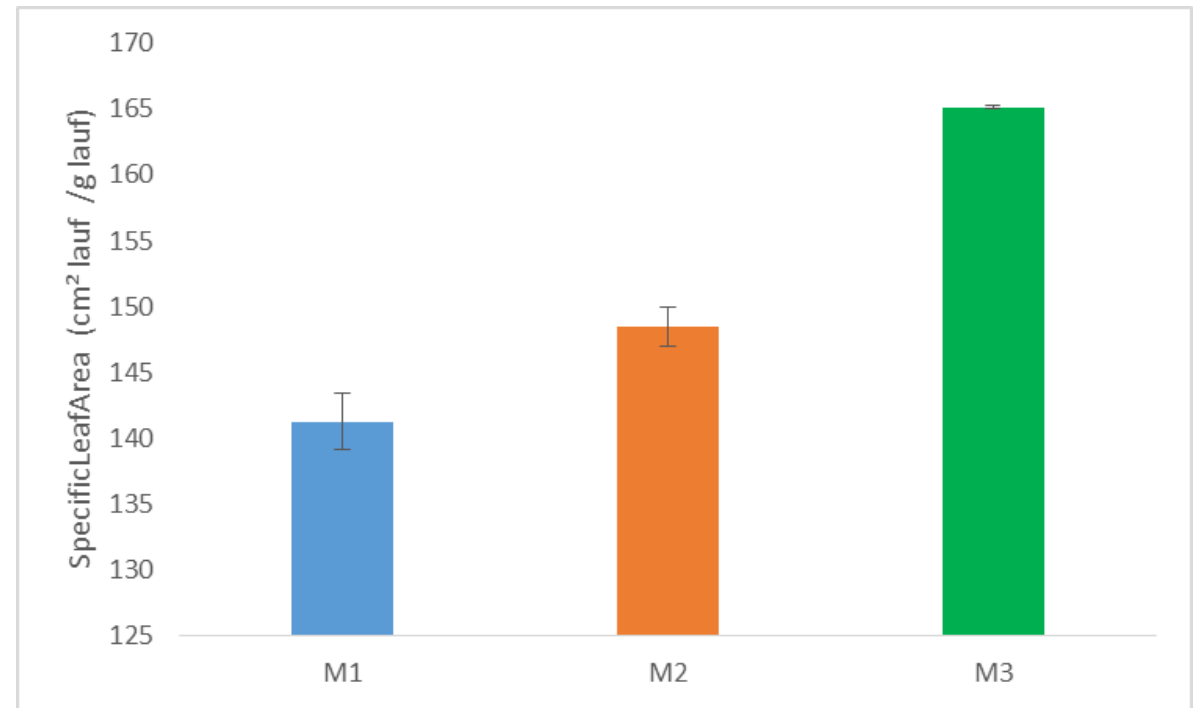
Rót

Á skýldum svæðum fluttu plöntur meira af orku í aukin blaðvöxt = aukin ljóstillífun = meiri vöxtur

Laufflatarmál (LA) og hlutfall flatarmáls af þyngd laufs /SLA)

Meðallaufflatarmál LA (cm²) pr. birkiplöntu á mismunandi skýldum meðferðarstöðum. Sútur í endum stöpla sýna staðalskekkju, $p < 0,05$ ($1,96 * SE$)

SLA marktækur munur á skjólmeðferðum m.v. berangurM1 (t-test, $p < 0,001$ fyrir bæði)

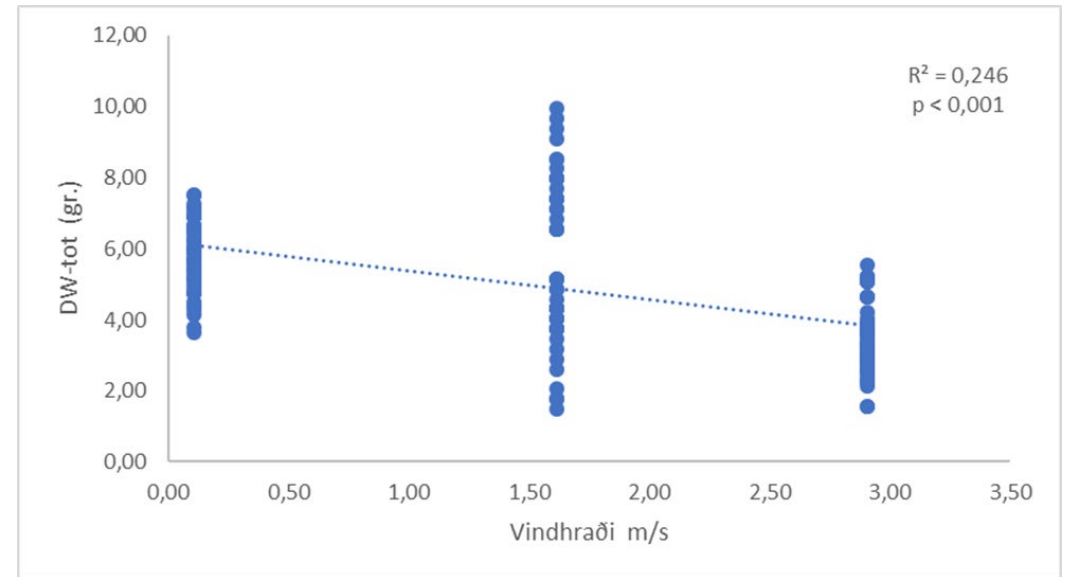
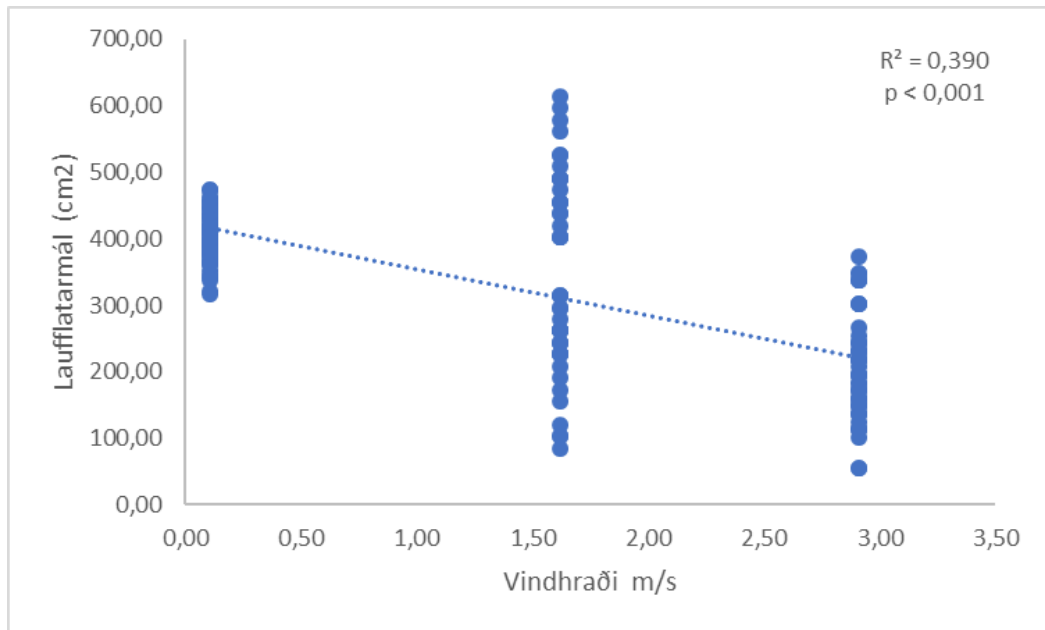
Niðurstöður og umræður

3. Fylgni mismunandi skjóls (vindálags) og plöntuvaxtar

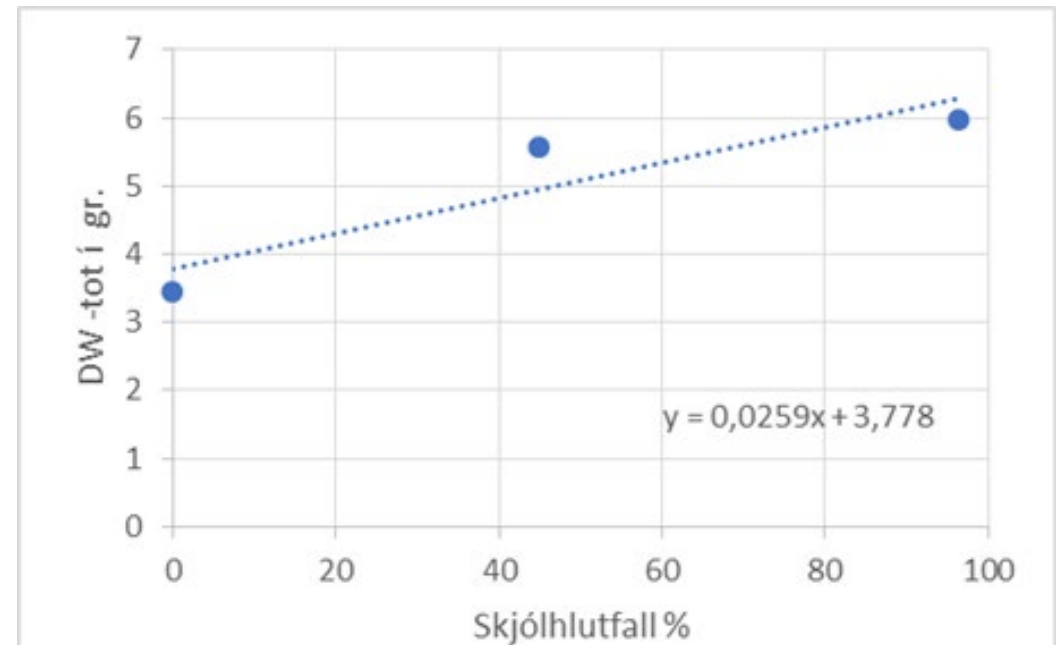
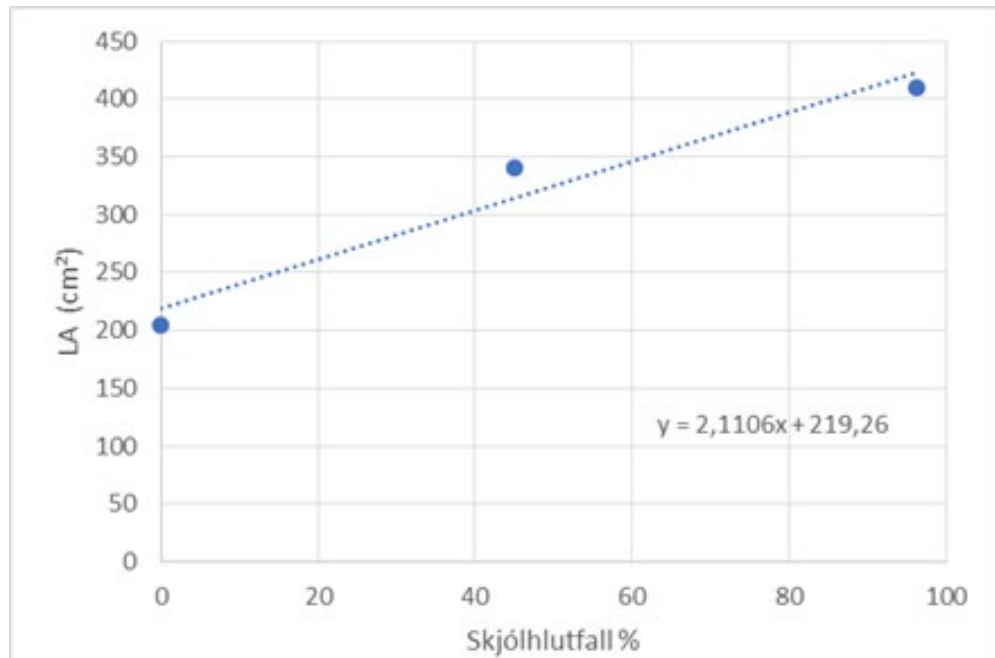
Fylgni meðalvindhraða og a) laufflatarmáls b) heildarlífmassa birkiplantna á 3 mismunandi skjólsvæðum

---

- Myndræn túlkun á áhrifum skjóls er sett fram með því að bera saman stuðul vindminnkunar, þ.e. skjólhlutfall og meðaltöl laufflatarmáls (LA) og meðaltöl lífmassa birkiplantnanna á mismunandi skýldum svæðum.

- Eftir því sem skjólhlutfallið jókst um 10% þá jókst laufflatarmál (LA) um 9,6% og heildarþurrvig (DW-tot) jókst um 6,8% í þessari rannsókn

Niðurstöður - Áhrif minnkunar á vindstyrk með skýlingu:

- Vindhraði hafði marktæk áhrif á hitastig í 2 m hæð, 10 cm hæð og í jarðvegi 10 cm dýpt
- Daghiti var að meðaltali um 0,5°C hærri í skjóli í 2 m hæð, en um 1,5°C -2°C hærri í skjóli í 10 cm hæð. Jarðvegshiti í 10 cm dýpt var um 1°C hærri á skýldum svæðum en skjólausu svæði
- Lægsti hiti á vaxtartímabilinu 1. júní-16. ágúst var á berangri án skjóls
- Lífmassi birkiplantna í lok vaxtartíma var að meðaltali 72% og 78% meiri á skýldu svæðunum en svæði án skjóls (aukið skjól jók plöntuvöxt)
- Laufflatarmál jókst hlutfallslega meira í skjóli en sem nam aukningu lífmassa laufa
- Rótarhlutfall var marktækt hærra hjá plöntum á berangri en plöntum í skjóli

Þakkir fyrir aðstoð:

Bjarni D. Sigurðsson, próf. Lbhí
Einar Sveinbjörnsson, Veðurvaktin ehf.
Björn B. Jónsson/Suðurlandsskógar
Skógræktin Mógilsá